

Національний університет
«Одеська юридична
академія»

ЦЕНТР
українсько-європейського
наукового співробітництва

Центр українсько-
європейського наукового
співробітництва

Всеукраїнське науково-педагогічне
підвищення кваліфікації

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

3 травня – 13 червня 2022 року

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

УДК 37.013«364»(477)(063)

О-72

Голова організаційного комітету:

Дикий Олег Вікторович – кандидат юридичних наук, доцент, декан факультету кібербезпеки та інформаційних технологій Національного університету «Одеська юридична академія», експерт з акредитації освітніх програм Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти

Організаційний комітет:

Ульянова Галина Олексіївна – доктор юридичних наук, професор, проректор з навчальної роботи Національного університету «Одеська юридична академія»;

Горбаченко Станіслав Анатолійович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри кібербезпеки Національного університету «Одеська юридична академія»;

Серебро Михайло Володимирович – кандидат юридичних наук, адвокат, директор Відокремленого підрозділу «Об'єднане вище професійно-технічне училище сфери послуг Національного університету «Одеська юридична академія»

О-72 **Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні** : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 3 травня – 13 червня 2022 року. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. – 504 с.

ISBN 978-617-554-001-5

У збірнику представлено матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації «Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні» (3 травня – 13 червня 2022 року).

УДК 37.013«364»(477)(063)

© Національний університет «Одеська юридична академія» 2022

ISBN 978-617-554-001-5

© Центр українсько-європейського наукового співробітництва, 2022

ЗМІСТ

On the issue of teaching the Ukrainian language to foreign citizens: problems and prospects Abramova I. G.	15
Дослідження особливостей поведінки в конфліктній ситуації осіб юнацького віку у залежності від типу їхньої гендерної ідентичності Алексєєнко Н. В.	18
Науково-методичний супровід процесу розвитку інноваційного потенціалу вихователів ЗДО Бай Цзішен	22
Навчання англійської мови учнів початкової школи в умовах дистанційного режиму Байдюк Л. М.	25
Роль культури та значення мистецької освіти у воєнний час Балог А. С.	27
Особливості викладання судової медицини в умовах воєнного стану Біляков А. М.	30
Навчання іноземної мови в обставинах вимушеного ускладнення освітнього процесу Богуцький В. М.	32
Масовість корупції як загроза національній безпеці України Болдирєва В. М.	34
Особливості підготовки майбутніх спортивних менеджерів в умовах воєнного стану в Україні Бондар А. С.	38
Проблеми формування культури здоров'я у студентів вищих навчальних закладів України Борута Н. В.	41
Сучасна вища освіта в умовах війни Будзяк О. С., Будзяк В. М.	45
Досвід проведення лекційних занять із дисциплін кримінально-правового циклу для здобувачів вищої юридичної освіти в умовах воєнного стану в Україні Будяченко О. М.	49

Деякі проблемні питання регулювання трудових відносин у закладах освіти в умовах воєнного стану Серebro М. В.	406
Особливості викладання дисципліни «Основи ВІМ-технологій» для студентів ДВНЗ ПДАБА в умовах воєнного стану в Україні Середа С. Ю.	410
Окремі питання освітнього процесу в умовах воєнного стану Сіренко О. В.	413
До питання припинення права власності на житло, яке було знищене внаслідок бойових дій Січко Д. С.	416
Фізичне виховання здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану Счастливец В. І., Рожченко В. М.	420
Покращення самостійної роботи студентів в умовах воєнного стану Тарасенко М. І.	422
Шляхи викладання української мови за професійним спрямуванням в умовах дистанційного навчання Тимчук І. М.	425
Особливості освітнього процесу та наукової діяльності в умовах воєнного стану Тимофєєва Л. Ю.	431
Щодо питання самозахисту прав учасників кредитних відносин в процесі діджиталізації фінансових послуг в Україні Тупицька Є. О.	435
Освіта під час новітньої російсько-української війни: можливості та виклики Тютіна Л. В.	439
Дотримання академічної доброчесності в умовах дистанційного навчання Ульянов В. О.	441
Організація навчального процесу у ЗВО зі специфічними умовами навчання в умовах воєнного стану Ульянов О. І.	443
Ознаки академічного плагіату Ульянова Г. О.	445
Освітній процес в медичному університеті в умовах воєнного стану Філіпова Л. В.	447

ШЛЯХИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Тимчук І. М.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри славістичної філології, педагогіки
та методики викладання
Білоцерківський національний аграрний університет
м. Біла Церква, Київська область, Україна*

Як визначено в наказі Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30 квітня 2013 р. за № 703/23235, дистанційне навчання – це індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Дистанційна форма навчання передбачає доступ до інтернету, технічне забезпечення (комп'ютер, планшет, смартфон тощо) в усіх учасників освітнього процесу, а також те, що педагоги володіють технологіями дистанційного навчання.

Проводити заняття онлайн, не бачити студентів, не мати змоги особисто допомогти у момент виникнення проблеми – ще кілька років тому, педагоги не могли уявити такої ситуації. Та пандемія і війна внесли свої корективи у роботу викладачів ЗВО. Основною вимогою до дистанційного навчання в даний час є забезпечення його ефективності. Такі умови вимагають від педагогів активної комунікативної взаємодії з учасниками процесу навчання.

Для будь-якого навчання комунікація є невід'ємним складником педагогічного процесу. Від рівня комунікації залежить її ефективність, і дистанційне навчання тут не виняток. Взаємодія між учнями та вчителями в дистанційному навчанні відбувається в межах штучно створеного комунікативного простору. Комунікативний простір передбачає сформовану ситуацію взаємодії, в якій є місце, час та взаємне бажання для спілкування, спрямовані на досягнення цілей процесу навчання. В умовах дистанційного навчання цей процес складніший, породжений необхідністю спільної діяльності, сприйняття та розуміння інших у віртуальному просторі.

Складністю дистанційного навчання є не тільки стимулювання учнів до внутрішньої роботи, а й можливість розгортання діалогу, який дозволяє учням висловлювати найрізноманітніші пропозиції. Основна мета комунікації полягає в залученні та мотивації учасників до навчання [1].

На сьогодні маємо проблему втрати мотивації до навчання здобувачів ЗВО у зв'язку із воєнними діями на території нашої держави. Австрійський психіатр Віктор Франкл у книзі «Психолог у концтаборі. Людина в пошуках сенсу» описує власний досвід перебування в нацистському концтаборі під час Другої світової війни. За його спостереженнями, найбільше шансів на виживання мали саме ті бранці, які бачили мету поза межами негод. Мету, задля якої варто вижити за будь-яку ціну. Тому варто наголошувати на заняттях із студентами, що всі війни рано чи пізно завершуються, тож ми маємо намагатися заглядати в майбутнє, за межі темного місця, в якому Україна тимчасово опинилася. На заняттях з української мови за професійним спрямуванням ми можемо направити погляд вихованців у майбутнє, запропонувавши написати есе з прогнозами, передбаченнями, побудовою планів на тему «Життя після перемоги» чи «Найперші мої кроки після перемоги», або ж «Україна майбутнього». Пропонуємо студентам можливі моделі для фантазування:

– Уявіть, що війна раптово закінчилася. Що далі? Нехай студенти спробують спрогнозувати, що робитимуть люди, переселенці, армія, керівництво країни, західні держави? Що було б, якби всі наші громадяни (звісно, крім військових) сіли і нічого не робили протягом усієї війни (від 3 місяців до півроку)? Нехай вони опишуть можливі наслідки.

– Україні надали «План Маршалла» – програму глобальної економічної допомоги для відновлення після війни. Сотні мільярдів доларів, конфіскованих із рахунків РФ, передані нам для відбудови міст. Які спеціальності знадобляться країні? А що під час відбудови міст ви зробили б інакше?

– Україна перемогла. Що це змінить у державі? До чого ми станемо менш терпимими (корупція, російський контент, неповага до армії)? Які професії стануть престижними? З якими країнами ми матимемо більш тісні зв'язки? Нехай діти складуть список усього, що зміниться. Наприклад: бум українськомовних перекладів, більша увага до України у світі, зміна політики НАТО, зникнення комплексу меншовартості, відкриття офісів YouTube та інших компаній в Україні тощо [2].

Потрібно зазначити, що навчання має скоординувати студента в житті та навчити вистроювати його соціальні зв'язки, але в таких

умовах воно перетворюється на ще один чинник для хвилювань. То як поліпшити ситуацію? Для проведення занять бажано використовувати декілька платформ. Так студенти будуть орієнтуватися куди заходити і де що можна знайти. В Білоцерківському НАУ ми використовуємо загальноуніверситетську платформу MOODL та інші за вибором викладача (ZOOM, Viber, Телеграм). Moodle надає широкий набір інструментів і середовищ групового та індивідуального навчання, які розширюють можливості як викладання, так і навчання. Простий інтерфейс, доступна документація, а також постійні покращення роблять Moodle простою у вивченні та використанні. Використання дистанційного навчання дозволяє нам: надавати освітні матеріали студентам, які з певних причин (фізичних, географічних або інших) відсутні на заняттях; розмішувати докладні, додаткові матеріали до основної програми; можливість доступу до контенту платформи в будь-який час; створення високотехнологічного інформаційно-комунікативного освітньо-наукового простору. На платформі MOODL ми завантажуюмо програму курсу, силабус, матеріали лекцій, плани практичних занять з української мови за професійним спрямуванням, методичні рекомендації та вказівки до занять, посилання на онлайн-словники та підручники, відеоуроки, тести для самоконтролю та тематичної перевірки знань студентів. Підсумковий іспит також проводимо на платформі MOODL.

За допомогою Viber та Телеграм підтримуємо зв'язок із навчальними групами, дублюємо завдання студентам, які не вийшли на зв'язок у ZOOM, обговорюємо виконані завдання та результати оцінювання; ділимося думками та надаємо психологічну допомогу, надсилаючи мотиваційні пости, листівки, практичні поради щодо боротьби зі стресом. Рекомендуємо надсилати чіткі інструкції до завдань та очікувані результати, зразки виконаних завдань. Рекомендуємо в умовах сьогодення не перенавантажувати здобувачів вищої освіти та враховувати їхні технічні і фізичні можливості; при можливості продовжувати термін здачі завдання без подальшого зниження кількості балів за виконану роботу. Давайте учасникам навчального процесу більше свободи. Дозвольте їм самостійно обрати тему чи формат виконання завдання. Так вони зможуть креативніше підходити до виконання завдань. Можна зробити опитування, де студенти оберуть формат подання інформації на наступному занятті: лекція, самостійне опрацювання нового матеріалу, відео з YouTube, виконання навчального тесту, диспут. Такий підхід сприятиме відновленню втраченої мотивації до навчання.

Надзвичайно важливим моментом в комунікації в умовах дистанційного навчання є зворотній зв'язок. У живому форматі ви

можете давати і отримувати фідбек протягом заняття навіть без слів, бо бачите один одного. В онлайн-форматі з цим важче. Але тут простіше використовувати індивідуальний підхід: можна поговорити із студентом у приватних повідомленнях. Зворотній зв'язок потрібно давати за правилом «сендвіча» – розміщуючи критику між двома позитивними репліками. Наприклад: «Дякую за вчасну роботу, але перевір ще раз вимоги до оформлення доповіді. Впевнена, що ти впорася!» Поряд з формальним оцінюванням давайте цікаві завдання, які не оцінюються балом. І на них також давайте фідбек. Наприклад, якщо заняття було у відеоконференції, давайте додаткові завдання у форматі онлайн-гри чи творчих завдань. Скажімо, на заняттях з української мови за професійним спрямуванням вивчаємо мовний та діловий етикет. Даємо завдання підібрати відеоуривки з політичних шоу, де яскраво порушуються правила мовного етикету; зробити постер щодо рекомендацій політикам у дотриманні ділового етикету; підготувати відповіді на запропоновані комунікативні ситуації і розіграти їх з однокласниками онлайн: Ви – керівник структурного підрозділу. Проаналізувавши роботу підрозділу, ви зробили висновки про необхідність підвищення культури ділового спілкування з громадянами. Переконайте підлеглих в тому, що оволодіння навичками професійного ділового спілкування сприятиме підвищенню результативності роботи. Змодельуйте ділову розмову. Або: Ви – керівник одного з відділів державної служби. Вже вкотре ваш підлеглий стає причиною конфлікту в колективі. Змодельуйте ділову розмову з цього приводу, аргументуючи свої зауваження.

Для відновлення мотивації до навчання багато уваги приділяємо творчим завданням. Для цього вибираємо тему, яка була б актуальною на сьогодні. Зокрема, кейс «Мовна ситуація в Україні». Студенти отримують завдання ознайомитись із матеріалом за відповідним покликанням (<http://zorya.poltava.ua/movna-situacija-j-movne-zakonodavstvo-v-ukraini-dobinezalezhnosti/>); проаналізувати яка мова домінує в Україні в умовах війни – у побуті, сфері послуг, мережі інтернету, телефірі, друкованих виданнях? За результатами аналізу таких джерел створити буклет чи відеозвернення «Розмовляй українською».

Актуальним завданням на заняттях з мови буде підібрати неологізми та слова-сленги, що з'явилися протягом бойовий дій: чорнобаїти, заджевелініти, задвухсотити, бандеромобіль, затридні, орки та ін. Неологізми характеризуються абсолютною новизною як щодо форми, так і змісту. Вони найменуєть нові реалії й поняття, людей та їх чесноти. Кожне слово відображає те, що знайоме всім українцям. Крім того, вони підкреслюють особливу характеристику їх авторів:

образність мислення, здатність переосмислення дійсності та велике почуття гумору.

В умовах дистанційного навчання має місце метод панельної дискусії. Цей дискусійний метод дає можливість демонструвати різні погляди з певної проблеми. При цьому дуже важливо, щоб головні учасники дискусії були добре підготовленими і компетентними в даному питанні. Також треба контролювати, щоб найбільш активні учні не перебрали на себе всю ініціативу, та суворо дотримувались регламенту. Приклад панельної дискусії на заняттях з української мови за професійним спрямуванням: за підсумками перегляду на каналі ютуб кількох обраних Вами сюжетів про приклади ненормативних уживань підготуйтеся до дискусії. Оберіть власну тезу й аргументи на захист, відповідні приклади. Власні роздуми підготуйте на розкриття одного з аспектів проблем:

- можливість вивчення української мови іноземними студентами, носіями інших мов;
- проблеми функціонування нормативної літературної мови і суржика у професійному середовищі;
- дотримання мовних норм і варіативність в укр. Мові: доцільність, складність запам'ятовування, реалії мовлення у суспільстві;
- зміна програмного матеріалу із української літератури у школі.

Загалом – для мотивації варто вдосконалювати сам процес навчання, робити його цікавим та різноманітним, давати учням можливість самостійно досліджувати й отримувати якісний фідбек на свої старання. Так ви будете стимулювати саме внутрішню мотивацію до навчання, а не просте бажання отримати хороший бал [3].

Однією із проблем, яку ми маємо на заняттях з української мови за професійним спрямуванням, використовуючи дистанційну форму навчання є списування та дотримання вимог академічної доброчесності. Тому більшість завдань ми готуємо, які складно «погуглити», вони є індивідуалізованими. Зокрема, при вивченні модуля «Документи щодо особового складу», доречними будуть завдання: підготувати зразок автобіографії; відредагувати текст документів; підготувати та презентувати відеореюме, написати творчу автобіографію, створити резюме для уявної особи (чоловік, 46 років, освіта вища, досвід роботи інженера 10 років). Під час вивчення теми «Презентація наукових досліджень та публічні виступи» завдання також індивідуалізовані: підготувати анотацію на улюблену книгу та зробити її реферування; зробити список бібліографії на зазначену тематику; написати пост в соціомережі; прослухати одну з промов Президента В. Зеленського під час воєнних дій і зробити аналіз промови за схемою.

Надзвичайно важливим завданням на заняттях з української мови за професійним спрямуванням є навчити розпізнавати ворожі викиди інформації та фейки. Неправдивої, неточної, перекрученої інформації дуже багато – і в мирний час, а під час війни й поготів. Лише частина неправди в медіапросторі є цілеспрямованою дезінформацією, яку запускають росіяни. І не завжди ті, хто поширюють неправдиві новини, роблять це свідомо. Тому ми вчимо здобувачів вищої освіти обирати насамперед ті джерела інформації, які перевіряють факти, не публікують неспітверджених новин або «патріотичних фейків» і викреслити зі свого інформаційного меню джерела, які пишуть неправду чи маніпулюють свідомо. З цією метою використовуємо навчальну тему «Стилі мовлення, зокрема, публіцистичний стиль мовлення. На прикладах показуємо відмінність новин з інформаційних джерел від фейків; робимо порівняльну таблицю правдивої та неперевіреної інформації; аналізуємо вибрані вайбер-чати та анонімні телеграм-канали; робимо спробу створити фейк і написати правдивий прес-реліз чи пост в соціомережі; готуємо «пам'ятку» відбору отриманої інформації: – не поширювати ніякої інформації, перш ніж ви переконаєтесь, що вона походить із надійного джерела, не є застарілою або помилковою;- краще не поширювати нічого взагалі, ніж якщо мимоволі станете частиною механізму вірусного поширення дезінформації. «Не поширювати» означає не лише не постити в соцмережі, не розсилати електронною поштою чи у месенджерах, а й не переказувати та не озвучувати вголос у присутності інших людей [4].

Отже, майбутнє – за змішаним навчанням, яке дуже легко перемикає в різні режими: збільшувати чи зменшувати офлайн- або онлайн- компоненти, обирати різні організаційні моделі та стратегії відповідно до можливостей, потреб і викликів. А педагогам потрібно адаптуватися до сучасних реалій, які спонукають до пошуку нових форм надання освіти з метою поліпшення її якості та доступу до неї.

Література:

1. Google. 2022. Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/Metodychni-rekomendatsii-VERTYKAL.pdf>

2. Google. 2022. Як мотивувати учнів до навчання в непростий час? URL: <https://naurok.com.ua/post/yak-motivuvati-uchniv-do-navchannya-v-neprostitiy-chas>

3. Google. 2022. Єлизавета Даценко. Мотивація під час дистанційного навчання: місія можлива. URL: <https://osvitoria.media/experience/motyvatsiya-pid-chas-dystantsijnogo-navchannya-misiya-mozhlyva>

4. Google. 2022. Як добирати джерела інформації під час війни URL: <https://pereiaslav.city/articles/204982/yak-dobirati-dzherela-informacii-pid-chas-vijni>